

EKL-aretuseeskiri

Jack Russell'i terjer

1. Kokkuvõte
2. Tõu taustaandmed
3. Tõuühing ja selle ajalugu
4. Praegune olukord
 - 4.1. Populatsiooni suurus ja koosseis
 - 4.2. Iseloom ja kasutusomadused/tööomadused
 - 4.3. Tervis
 - 4.3.1. Pärilikud haigused ja nende kontroll
 - 4.3.2. Muud selles tõus diagnoositud olulised haigused
 - 4.3.3. Kirjalike allikate põhjal koostatud kokkuvõte mujal maailmas sellel tõul esinevatest haigustest
 - 4.4. Välimik
5. Kokkuvõte varasema kehtinud aretuseeskirja meetmete rakendamise tulemustest
6. Aretuse eesmärgid ja strateegiad
 - 6.1. Nägemus
 - 6.2. Tõuühingu eesmärgid
 - 6.2.1. Populatsiooni üldolukord ja koosseis
 - 6.2.2. Iseloom ja kasutusomadused
 - 6.2.3. Tervis
 - 6.2.4. Välimik
 - 6.3. Tõuühingu strateegiad
 - 6.4. Ohud ja võimalused
 - 6.5. Probleemideks valmistumine
 - 6.6. Aretuse eesmärkide saavutamise programm
7. Programmi täitmise kontroll
8. Allikad
9. Lisad

1. Kokkuvõte

Jack Russell'i terjerite (edaspidi JRT) süstemaatiline aretus Eestis on vaikselt hoogu kogunud ja viimastel aastatel on aastas pesakondade arv kuni üheksa pesakonda aastas. Aretuse eesmärkideks on terve, temperamentse, suure töötahtega ja välimikult tõustandardile vastav JRT. Aretuses peab ennekõike arvestama JRT tervise ja iseloomuga. Tõu aretusbaasi tuleks hoida võimalikult laiapõhjalisena, vältides üksikute koerte liigset kasutamist aretuses.

Kindlasti tuleb aretuskoera kasutamisel, lisaks koera enda hindamisele, kriitilise pilguga vaadata tema olemasolevaid järglasi ja teisi sugulasi. Selleks on oluline, et kõik aretuses kasutatavad koerad vastaksid vähemalt alltoodud loetelus esitatud tingimustele.

Üldised kriteeriumid:

- Sama paaritust ei korrata, sh enne käesolevate aretusnõuete kehtimist tehtud paaritused (v.a. mõjuva põhjendusega tõuühingu juhatuse eriloal);
- Suguluspaaritusi aktsepteeritakse FCI eeskirjade kohaselt;
- Aretuses kasutatav koer peab olema terve ja temperamentne;
- Välimik: näitusehinne vähemalt „väga hea” FCI poolt tunnustatud näituselt (ei arvestata kutsikaklassis saadud hindeid);

- Eestis võib aretuses kasutada JRT-d ametlike põlveuringute tulemustega 0 või 1. Kui ühe paarilise põlveuringu tulemus on 1, peavad teise paarilise põlved olema kindlasti 0. Ametlik põlveuring sooritatakse reeglina korra elus, vanemale kui aastasele koerale. Soovituslik on teha üle 5 aasta vanusele koerale kordusuuring, kui esmane uuring on tehtud nooremalt kui 3 aastasel;
- JRT-le sooritatud ametlik silmakontroll peab kinnitama kõigi pärilike silmahaiguste puudumist. Viimane ametlik silmauuringu tulemus ei tohi olla koera paaritamisel vanem kui 1 aasta. Päriliku silmahaigusega koera aretuses kasutada ei tohi. Koeri, kelle lähisugulastel (vanemad, õed-vennad, poolõed-poolvennad, vanavanemad) on teadaolevalt diagnoositud katarakt, ei tohi paaritada enne emase koera 4 aasta ja isase koera 5 aasta vanuseks saamist. Aretuspaari sobilikkust (terviseuuringuid) kontrollib kasvataja avalduse alusel enne paaritust Eesti Jack Russelli Terjerite TÜ, kes väljastab nõuetele vastamise tõendi lisatasuta. Tuleb vältida paaritusi, kus lähisugulastel mõlemalt poolt on katarakti esinenud. Teiste tõus esinevate silmahaiguste puhul on soovitatav, et teisel osapoolel ja tema lähisugulastel ei ole sama silmahaiguse diagnoosi;
- Soovitatav on vähemalt üks paarilistest testida primaarse läätse luksatsiooni geenitestiga (PLL).
- Kurti või poolkurti koera ei tohi kasutada aretuses, värvuselt üleni valge või valge peaga koeral oleks soovitatav teha BAER-test enne aretuses kasutamist;
- Aretuses tohib kasutada ainult normaalse, tõule iseloomuliku hambumusega koera. Kui paarituse ühel osapoolel esineb puuduvaid hambaid, siis teisel osapoolel peab olema täielik hambumus. Eesmärgiks on, et võimalikult paljudel aretuses kasutatavatel koertel oleks täishambumus;
- Paarituse ühe või mõlema isendi töötulemused (urukatse) on väga soovitatavad.

Isane koer

- Vanus paaritushetkel vähemalt 24 kuud;
- Aretuses ei tohi kasutada puuduva/te munandi/tega koera;
- Isaskoera ei anta paarituseks emasele, kes ei vasta eeltoodud kriteeriumitele;
- Ühe isase järglaste arv Eestis ei tohi ületada 25 kutsikat, sh enne käesolevate aretusnõuete kehtimist sündinud kutsikad. Viimane pesakond registreeritakse täies koosseisus.

Emane koer

- Vanus sünnitusel 24 kuud kuni 8 aastat;
- Emane koer ei tohi esmasünnituse hetkel olla vanem kui 6 aastat vana;
- Emane koer peab olema paarituse hetkel heas füüsilises vormis;
- Emane koer, kellele on tehtud 2 keiserlõikust, tuleks aretusest välja arvata;
- Emaskoera võib uuesti paaritada, kui eelmine pesakond on vähemalt 8 kuud vana;
- Ühe emase järglaste arv Eestis ei tohi ületada 25 kutsikat, sh enne käesolevate aretusnõuete kehtimist sündinud kutsikad. Viimane pesakond registreeritakse täies koosseisus.

Aretusse ei soovitata koera, kellel on mõni alltoodud vigadest, või koera, kelle järglaste seas esineb palju alltoodud vigu:

- Arg või agressiivne koer;
- Tüübilt tõust kõrvalekalduv isend;
- Mõnda pärilikku haigust põdevat koer;
- Peitmunandilisusega koer;
- Hambumusveaga koer;
- Konkssabaga koer.

2. Tõu taustaandmed

Jack Russell'i terjeri päritolumaaks on märgitud Inglismaa, aretajamaaks aga Austraalia. Tänapäevase JRT juured peituvad 1820-aastate Inglismaal, kus innukas jahimees pastor John Russell asus aretama valget värvi terjereid urukoorteks, pidades olulisemaks koerte saagiinstinkti. Pastor Jack Russelli järgi on nime saanud kolm erinevat russellitõugu, lisaks Fédération Cynologique Internationale'i (FCI) ja Eesti Kennelliidu poolt tunnustatud Jack Russell'i terjerile ja Parson Jack Russell'i terjerile veel ametlikult mitte tunnustatud "working" Jack Russell terjer. Parson ja working Jack Russell'i terjer on mõlemad kõrgejalgsemad russellitüübid, kes rebasejahil jooksid hobuste kõrval kaasa, samas kui lühemate jalgadega Jack Russell'i terjer viidi saaklooma uru lähedusse hobuse sadulataks, nõ. "bagman's dog". Inglismaal ei ole Jack Russell'i terjer tänaseni ametlikult kinnitatud koeratõug, olles ainus tõug maailmas, keda tema päritolumaal ei tunnustata ametliku tõuna. Vaatamata sellele on tõug ka nõ. segaverelisena Inglismaal väga populaarne, kuid sihikindla aretustööga kasvatajaid on suhteliselt vähe. Samal ajal Iirimaal tunnustati tõug omaette tõuks aastal 1998.

Esimene tõustandard JRT'le koostati teisel pool maakera aastal 1974 kaks aastat varem asutatud Jack Russell Terrier Club of Australia poolt. Austraalias koostatud tõustandardi aluseks oli 1970-ndatel Jack Russell Terrier Club of Great Britain poolt kirjutatud tõustandard. Suurimad erinevused nende kahe standardi vahel esinevad koera mõõtsuhetes (nelinurkse koera asemel on risküliliku kujuga koer, kelle jalad on 50% tema turjakõrgusest), madalamas turjakõrguses (25-30 cm) ja iseloomu kirjelduses, kuhu on lisatud väljend "suurepärase seltsikoer".

Varasemalt, 1960-ndatel Austraaliasse toodud ja aretuses kasutatud koertest ei ole kaugeltki kõigi puhul nende põlvnemine teada, osade puhul on teada ainult omaniku nimi. Aastal 1988 JRTC of Australia kandis registrisse 1977 Jack Russell'i terjerit ja klubi oli tõuregistri pidamise ja kasvatajate suunamise eest vastutav kuni Austraalia Kennelliit (Australian National Kennel Council) tunnistas Jack Russell'i terjerit omaette tõuna aastal 1991. Austraalia kasvatajatel oli seejärel mõned aastad aega registreerida JRTC of Australia registris olevad koerad Austraalia Kennelliidu registrisse. JRTC of Australia jätkab oma tegevust tänaseni ning Jack Russell'i terjer on riigis üks terjerirühma populaarsemateist tõugudest.

Samal ajal Euroopas registrisse kandmata Jack Russell'i terjerid levisid laialdaselt. Hollandi Kennelliit (Raad van Beheer) alustas Jack Russell'i terjerite registreerimist aastal 1987. Koori ei registreeritud küll täpsete sugupuudega, kuid aretustegevus muutus põhimõttekindlamaks. Esimene Euroopasse toodud Austraaliast pärinev Jack Russell'i terjer toodi just Hollandisse. Hollandi registrisse kanti Jack Russell'i terjereid ilma sugupuude kinnitusega kuni 1. augustini 1999, mil Hollandi Kennelliit tunnistas tõu ametlikuks. Siit alates registreeritakse vaid tõupaberitega Jack Russell'i terjereid. 2000-ndate esimestel aastatel registreeriti Hollandis igal aastal umbes 900 Jack Russell'i terjerit ja tõug oli 10 populaarseima tõu seas. Ajapikku on tõu populaarsus veidi vähenenud ja aastal 2004 registreeriti 630 Jack Russell'i terjerit, tõug oli siis populaarsuse tabelis nr. 17.

Soomes asutasid Jack Russell'i terjeri huvilised oma ühingu aastal 1991. Sinna oli koori toodud Inglismaalt, Rootsist, Hollandist ja Saksamaalt ning nende koerte järglastest koosneski Soome koerte populatsioon enne tõu ametlikku tunnustamist. Aastal 2000 toodi Soome esimesed Jack Russell'i terjerid Austraaliast, samal aastal FCI alustas tõu tunnustamist ja

Soome Kennelliit kinnitas tõu ametlikuks 1. jaanuaril 2001. Soomes alustati ka koheselt koerte “tõugu võtmist” ja tõuregister on avatud tänaseni. Kui aastal 2006 registreeriti Soome Kennelliidu registris 696 jack russelli terjerit, siis aastal 2010 oli see näitaja juba 917. (www.jackrussellinterrieri.fi).

Eestisse esimese (registreerimata) Jack Russell'i terjeri saabumise kohta andmed puuduvad. Registreerimata koerad levisid ratsutajate seltskonnas, kus sai tavaliseks, et koos hobustega osteti kaasa ka seda tõugu koeri. Esimene eriregistri tõupaberitega koer tuli Eestisse aastal 2000 Soomest. Hetkel on Eestisse Jack Russell'i terjereid toodud Soomest, Hollandist, Lätist, Poolast, Tšehhist ja Saksamaalt. Paljud koerad on veel noored ning ei ole osalenud näitustel / võistlustel või on lihtsalt omanike teadmatuses jäänud registreerimata Eesti Kennelliidu registrisse. Eesti Jack Russell'i tõuühing loodi aastal 2006, enne seda tegutseti mitteametliku Jack Russell'i terjereid ühendava seltskonnana.

EKL'i tõuregistri kohaselt on Eestis seisuga detsember 2011 FCI poolt tunnistatud tõupaberitega Jack Russell'i terjereid 213 koera. Ilmselt on tõupaberitega koeri veelgi, kõik ei ole lihtsalt registrisse kantud.

Jack Russell'i terjereid kasvatavaid kenneleid on 11, rohkem kui 3 pesakonda on alates aastast 2003 sündinud neljas kennelis.

3. Tõuühing ja selle ajalugu

Eesti Jack Russell'i terjerite tõuühing (EJRTÜ) on registrisse kantud 18. Aprillil 2006.a. EJRTÜ peamiseks eesmärgiks on Jack Russell'i terjeri tõu tutvustamine ja tõu alase selgitustöö tegemine Eesti Vabariigis ning Jack Russell'i terjerite aretuse ja leviku suunamine.

Enne ametliku ühingu registreerimist korraldati tõu aktivistide poolt mitmel korral ühiseid üritusi Jack Russell'i terjerite huvilistele. Jack Russell'i terjerite kogunemistele olid oodatud kõik – nii tõupaberitega kui ka registritesse kandmata koerad koos omanikega, samuti alles seda tõugu koera soetamist planeerivad inimesed.

Liikmete arv aastatel 2006-2011:

2006	2007	2008	2009	2010	2011
26	54	57	76	65	73

Traditsiooniliselt korraldab EJRTÜ igal kevadel Kevadpäeva koos “Russellite võidujooksuga”, abiks tehishänesse manuaalaparaat. Lisaks on pea igal aastal korraldatud Urukoolitus, kus viiakse läbi praktiline urukoolitus Roosiaia talu tehisurus ehtsa rebasega. Uueks traditsiooniks on saamas iga-aastane fotokonkurss, kus osalemise tingimuseks on russelliteemalise pildi esitamine.

Olulisemaks võib aga pidada ühist silma- ja põlveuringut, kus igal aastal on olnud suurearvuline osavõtt eesmärgiga kontrollida oma koerte silmi ja põlvi. Tänu ühisuuringutele on Eestis elavatest JRT' st paljudel uuringud vähemalt ühel korral läbitud.

Mitmel aastal on läbi viidud näitusekoolitusi ja ka mitteametlikke näituseid, kus omanik koos koeraga saavad läbi proovida kõike, mida ametlikul näitusel vaja teada – ringis käimine, hammaste vaatamine, koera laual esitlemine. Ühing on veel korraldanud tervisepäeva, verejälje koolituse ja trimmimiskursuse. Nende ürituste eesmärgiks on olnud russelli-inimeste omavaheline tutvumine, tõugu puudutavates küsimustes kogemuste jagamine ning koera soovivatele inimestele tõu tutvustamine.

Üritused läbi aastate:

2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kevadpäev	Üldkoosolek	Üldkoosolek	Trimmimiskursus	Üldkoosolek	Üldkoosolek
Tervisepäev	Kevadine jalutuskäik	Kevadpiknik	Üldkoosolek	Fotokonkurss	Fotokonkurss
Sügisene jalutuskäik	Urupäev	Tervisepäev	Fotokonkurss	Kevadpäev	Tervisepäev
	Näitusekoolitus	Kevadpäev	Kevadpäev	Tervisepäev	Kevadpäev
	Sügispäev	Mitteametlik Club Show	Tervisepäev	Urupäev	Urupäev
			Näitusekoolitus	Näitusekoolitus	Verejälje koolitus
				Mitteametlik Club Show	Seminar "Koolita koer kuulekaks ja säravaks"

Korra aastas peetakse meeles ka parimaid Jack Russell terjereid vastavalt EJRTÜ poolt kinnitatud Aasta Parimate Jack Russell'i terjeri eeskirjadele, kus hinnatakse nii näitusi, kuulekust kui ka agility harrastavaid Jack Russell'i terjereid.

2007.aastal kinnitati EKLi poolt EJRTÜ välja töötatud aretusnõuded Jack Russell terjeritele aastateks 2008-2012. Tänu nendele nõuetele on Eestis seni aretusse läinud vaid koerad, kellel on olemas kehtivad silma- ja põlveuringud.

EJRTÜ-l on oma koduleht www.jackrussellterjer.ee, mille vahendusel anname huvilistele informatsiooni tõugu puudutavates küsimustes, teavitame toimuvatest üritustest jms. Paljud huvilised ei ole kursis asjaoluga, et Jack Russell'i terjer ei ole FCI registris olnud kuigi kaua. Seetõttu on soovitatav välismaalt kutsikat ostes eelnevalt kindlaks teha, kas ostetav koer on ikka FCI tõupaberitega. Oleme mitmeid kutsikaostjaid eeltöö tegemisel aidanud.

Väikese liikmeskonna tõttu ei ole EJRTÜ'l oma häälekandjat majanduslikult otstarbekas avaldada. Ühingu tegemistest on aga lisaks kodulehele avaldatud ülevaateid Eesti Kennelliidu ajakirjas "Koer" ning ajakirjas "Lemmik".

4. Praegune olukord

4.1 Populatsiooni suurus ja koosseis

Eesti Kennelliidu EST-registris on 2011.a. detsembri seisuga 213 Jack Russell'i terjerit.

Eesti Kennelliidu registril põhinev statistika, võttes aluseks koera sünniaasta:

JRT	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Kokku
-----	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	-------

Import	1	1	1	5	4	14	15	13	5	2	1	62
Eestis	0	0	3	4	10	5	4	9	39	43	34	151
Kokku	1	1	4	9	14	19	19	22	44	45	35	213

Pesakondade arv

2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Kokku
0	0	1	2	2	1	1	4	9	9	6	35

Eestis on siin sündivate jack russelli terjerite pesakondade arv suurenenud läbi aastate. Sissetoodud koerte arv näitab aga langevat tendentsi – kutsikaid sünnib juba nii arvukalt aastas, et Eesti nõudlus on täidetud ja ei ole enam nii palju koerte importimist. Eestis sündinud pesakondade puhul on kasutatud palju välismaal elavaid isaseid – põhjuseks on nii väike valik Eestis kui ka paljude koerte omavaheline lähedane sugulus.

Kuna paljud EKL'i registris olevatest koertest on pärit Soomest või seotud sealsete sugulusliinidega, toome Jack Russell'i terjerite registrissekandmised Soome Kennelliidus aastatel 2001–2010 (SKL)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
JRT	333	345	326	394	492	696	784	892	824	917

4.2. Iseloom ja kasutusomadused/tööomadused

Vastavalt tõustandardile peab Jack Russell'i terjer olema julge ja kartmatu, sõbralik ja enesekindel. Lubatud ei ole agressiivsus, närvilisus ega argus. Vaatamata oma väiksele kasvule on tõug silmapaistvalt julge ja naudib samavõrra jahilkäimist kui seltsikoeraks olemist. Jack Russell'i terjer on loomu poolest siiski aktiivne koer, kes vajab lisaks füüsilisele liikumisele ka mõttetööd. Enamus seda tõugu koerad on seltsivõid harrastuskoerad, kuid mujal maailmas leiab tõug kasutust ka jahilkäimisel.

Väikesel määral esineb tõus argu, distantsi hoidvaid ja liigettevaatlikke isendeid. Närvilisust ja tugevate helide suhtes tundlike koeri esineb võrdlemisi palju, kuid inimeste suhtes agressiivseid koeri eriti ei ole.

Peab arvestama, et kõige tähtsam iseloomu kriteerium tänapäeval on iseloomu vastavus ühiskonna normidele. Koer peab olema kohanev ja ühiskonnakõlbulik. Seetõttu on argus ja agressiivsus omadused, millesse tuleb suhtuda kriitiliselt. Koera algupärast kasutuseesmärki arvestades peab vältima liigset pehmust ja saagiinstinkti taandumist. Aretuse eesmärgiks peaks olema rahulik enesekindel kodukoer, kartmatu ja iseseisev seltsiline, kes saagi ilmudes näitab üles teravust, julgust ja järeleandmatust.

4.3. Tervis

4.3.1 Pärilikud haigused ja nende kontroll

Patellaluksatsioon

Patellaluksatsioon ehk põlvekedra paigalt nihkumine ühes või mõlemas põlves. Sõltuvalt luksatsiooni astmest nihkub põlvekedra paigast kas normaalse liikumise käigus ja/või põlve kätega palpeerides. Pärilik patellaluksatsioon on kaasasündinud viga. Oletatakse et see pärineb retsessiivselt ja polügeenselt, s.t. mitme geeni kaudu.

Patellaluksatsioon võib olla kas ühes või mõlemas põlves ja luksatsiooni aste võib olla koera eri põlvedes erinev. Patellaluksatsiooni astmed on Putnami skaalal 1-4. Esimese astme patellaluksatsiooni korral on koera põlved peaaegu normaalsed ja ei põhjusta koerale mingeid vaegusi. Raskemad vormid võivad põhjustada koerale valu ja probleeme liikumisel ning vajada kirurgilist sekkumist. Patellaluksatsiooniga koer võib vältida raskuse kandmist haigele jalale, ta võib longata ja jätta samme vahele. Kui koeral on mõlemal jalal raske põlveviga, võib koer liikuda liibates või hüpeldes, hoides selga küürus.

Soome Jack Russell'i terjerite tõuühingu soovitusel on sealsetel koertel uuritud põlvi juba aastast 1995, enne tõu ametlikuks saamist. Mõnedel koertel on diagnoositud ühe või mõlema põlve lõtvust. Enamustel Jack Russell'i terjeritel on põlveuuringu tulemuseks 0/0 või 0/1. Halvim diagnoos on olnud 2. astme luksatsioon.

Eestis võib aretuses kasutada JRT-sid ametlike põlveuuringute tulemustega 0/0 või 1/1. Viimasel juhul peavad paarilise põlved olema kindlasti 0/0. Koera põlveuuringu tulemuseks arvestatakse alati kehvema põlve tulemust: kui uuringu tulemused on 0/1 on tulemus 1, kui uuringu tulemus on 2/1 on tulemuseks 2.

Aretuses tohib kasutada koera põlveuuringu tulemusega 2 ainult aretustoimkonna eriloal, arvestades, et tegu on muidu väga head aretusväärtust omava isendiga (paarilise põlved 0/0). Eesmärgiks oleks siiski, et võimalikult paljudel aretuses kasutatavatel koertel oleksid terved põlved.

Eesti statistika :

Põlveuuringud aastate lõikes

Aasta	Sündinud/ registreeritud	Registris koeri kokku	PL 0	Osakaal kõigist koertest	PL 1	Osakaal kõigist koertest
2000	1	1	0		0	
2001	0	1	0		0	
2002	1	2	0		0	
2003	4	6	1	16,7%	0	
2004	9	15	0		0	
2005	14	29	1	3,4%	1	3,4%
2006	19	48	8	16,7%	1	2,1%
2007	19	67	4	6,0%	1	1,5%
2008	22	89	17	19,1%	1	1,1%
2009	44	133	12	9%	1	0,8%
2010	45	181	17	9,4%	2	1,1%
2011	34	212	18	8,5%	2	0,9%
KOKKU			78	36,8%	9	4,2%

UURINGUID KOKKU TEHTUD 87 41,0% kõigist registris olevatest koertest on põlveuuring tehtud
63% sobivas vanuses koertest on põlveuuring tehtud

Raskemaid muutusi kui PL1 ei ole seni leitud

Silmahaigused

HC (hereditary cataract) ehk pärilik katarakt on Jack Russell'i terjeritel enim levinud silmahaigus. Hallkaeks kutsutakse läätse hägustumist, mistõttu valgus ei pääse sealt läbi ja mis võib haiguse edenedes põhjustada pimedaksjäämist. Lääts võib hägustuda kas osaliselt

või täielikult. Pärilik hallkae ilmneb tavaliselt noortel või keskmise vanusega koertel, Jack Russell'i terjeritel on see enamasti diagnoositud vanuses 2-5 aastat.

PRA (progressive retinal atrophy) ehk progresseeruv võrkkesta atrofeerumine, mis põhjustab looma pimedaks jäämise. Haigusnähud algavad kanapimedusega – alguses ei näe loom hämaras, koer võib võõras kohas hämaras asjade otsa komistada. Hiljem kaob nägemine täielikult. Haigusel puudub ravi. Jack Russell'i terjeritel ei ole see silmahaigus levinud.

Primaarne läätse luksatsioon (primary lens luxation – PLL) on silmaläätse paigalt nihkumine. Lääts on silma sees olev selge tihke konsistentsiga kaksikkumer struktuur, mille funktsioon on valguskiirte koondamine. Normaalselt kinnitub lääts spetsiaalsete kandesidemete – zoonulitega iirise ja klaaskeha vahele.

Kandesidemete katkemisel võib lääts liikuda oma paigalt osaliselt (subluksatsioon) või täielikult (luksatsioon) ära. Lääts paigaltnihkumine põhjustab uveidi ja silma siserõhu tõusu ning toob väga sageli kaasa glaukoomi, mis väga kiire abi puudumisel põhjustab koera pimedaks jäämise. Haigestuvad tavaliselt noored kuni keskealised koerad (3-6a), tihti järgneb läätse luksatsioonile ühes silmas mõne aja pärast sama protsess ka teises silmas.

Primaarne läätse luksatsioon on kaasasündinud haigus. PLL tekitav geenimuutus on praeguseks kindlaks tehtud ja spetsiaalse geenitestiga on võimalik selgitada, kas koeral on haigestumise risk, kas koer kannab haigust ise haigeks jäämata või on vastavast geeniveast vaba. Geeniviga põhjustab zoonulite kaasasündinud lõtvuse / nõrkuse, mis võimaldab läätsel oma kohalt liikuda.

PPM (persistent pupillary membrane) on kaasasündinud silma arenguhäire, mille puhul looteas silma läätse esiosa toitev veresoonte võrgustik ei taandu normaalselt silmade avanemise hetkeks. Veresoonte võrgustiku jäänused võivad olla näha läätse esiosa keskel väikeste pigmendilaikudena või iirise keskosast väljuvate ribakestena, mis teist otsa pidi on kinnitunud läätsele või sarvkesta sisepinnale. Ulatuslike jäänukite olemasolul on nägemine häiritud. Silmakontrollis on see enamlevinud leid Jack Russell'i terjerite seas. Pärilise nägemishäirega koeri on nende seas siiski vähe. Haiguse pärandumisteed ei ole veel teada, kuid selle sagenemissagedust jälgitakse. Omavahel ei soovitata paaritada koeri, kel mõlemal on tõdetud PPM, eriti kui sama probleemi esineb ka nende lähisugulastel.

Distikiaas (distichiasis) ehk ripsmete liigkasv. Üleliigseid ripsmeid võib olla nii üla- kui alalaul ja tavaliselt mõlemal silmal. Üleliigsed ripsmed ei põhjusta probleeme kui neid ei ole väga palju. Hulgaliselt üleliigsed ripsmeid aga põhjustavad silma sarvkesta ärritumist, silmade punetust, põletikku ning liigset pisaravoolu. Silma ärritavad, üleliigsed ripsmed võib eemaldada kirurgiliselt. Jack Russell'i terjeritel on see harv diagnoos.

Silmauringud aastate lõikes

Aasta	Sündinud/registreeritud	Registris koeri kokku	Silmad OK	Osakaal kõigist koertest	HC	Osakaal kõigist koertest
2000	1	1	0		0	
2001	0	1	0		0	
2002	1	2	0		0	
2003	4	6	0		0	
2004	9	15	0		0	

2005	14	29	0		0	
2006	19	48	0		0	
2007	19	67	6	9,0%	0	
2008	22	89	5	5,6%	0	
2009	44	133	32	24,1%	1	0,8%
2010	45	178	33	18,5%	0	
2011	34	212	42	19,8%	1	0,5%
KOKKU			118		2	0,9%
UURINGUID KOKKU TEHTUD			120			

54% üle 2a vanustest koertest on silmauring tehtud vähemalt 1x elus
39% üle 3a vanustest koertest on silmauring tehtud korduvalt

4.3.2 Muud selles tõus diagnoositud olulised haigused

Allergiad ja muud nahahaigused

Allergiat võib jagada atoopiaks ja toiduallergiaks. Atoopiat põhjustavad üldiselt meid ümbritseva keskkonna tegurid (nt. õietolm, tolmulestad, hallitus jne.). Atoopia esinemine on tavaliselt seotud ka aastaegadega. Esimesed tunnused tekivad 1-3-aastastel koertel, kuid võivad ilmuda ka varem. Esimesteks tunnusteks on sügelemine pea piirkonnas, kuid esineb ka multilokaalset atoopiat. Diagnoosi ning ravi peab määrama loomaarst ning see on eluaegne. Atoopilist koera ei tohiks kasutada aretuses.

Toiduallergia on reaktsioon mõnele toiduvalgule, mis sisaldub antud looma toidus. Ka selle haiguse põhitunnuseks on punetav nahk ning sügelemine, ka kõrvapõletikud, mis ei allu ravile. Raviks peab elimineerima antud põhjustaja toiduratsioonist. Koer võib vajada ravi. Ka toiduallergiat põdevat koera ei tohiks kasutada aretuses. Allergia on tõdetud „pärilikuks haiguseks“, kuigi selle pärandumisteed ja tausta veel ei teata. Eesti populatsioonis esineb nii atoopiat kui ka toiduallergiat, eriti registreerimata/tallikoerte populatsioonis. Info pärineb Eesti vastava alaga süvendatult tegelevatelt loomaarstidelt.

Epilepsia

Epilepsiat ehk langetõbe ei ole Eesti Jack Russell'i terjeritel diagnoositud, kuid seda esineb mujal Euroopas. Kuigi kasutusel on ka epilepsia laiem mõiste, käsitleme vaid idiopaatilist epilepsiat (epilepsia kitsam tähendus). Idiopaatilise epilepsia all mõistetakse ajurakkude ebanormaalsest elektrilisest aktiivsusest tingitud korduvaid krambiepisooode. Idiopaatilise epilepsia korral ei leidu muid põhjusi krambihoogudele kui oletatav pärilik taust. Võib esineda paikseid või generaliseerunud krambihoogusid. Paiksete krambihoogude korral on koera teadvus kas täiesti normaalne või hägustunud. Sellisel juhul võib krambihoog väljenduda näiteks muutunud käitumisena või ainult mõne lihase või lihasgrupi tõmblustena. Generaliseerunud krambihoo korral on kogu keha krambihoost haaratud ning loom on enamasti teadvusetu. Idiopaatilist epilepsiat diagnoositakse välistades muud krambihoogusid põhjustada võivad haigused.

Aretusuuringute ja sugupuude analüüsi alusel on erinevatel tõugudel oletatud epilepsia päranduvat erinevalt (peamiselt polügeenselt või retsessiivselt). Epilepsia pärilikkusemudelit Jack Russell'i terjeritel ei ole praeguseks kirjeldatud. Samuti ei ole epilepsia genee tänaseks välja selgitatud. Epilepsia leviku vähendamiseks ei tohiks aretuses kasutada epileptilisi koeri. Samuti tuleks vältida sama aretuspaari kasutamist, kust on sündinud haige järglane. Juhul kui aretuses kasutatav isend on andud erinevate paarilistega korduvalt epileptilisi järglasi, peaks tema järgnevast kasutamisest loobuma.

Konkssaba

Konkssabana käsitletakse kaasasündinud sabalüli kasvuplaadi häirest tingitud sabalülide deformeerumist. Kaasasündinud konkssaba nurga ulatus võib suuresti varieeruda: olla saba kompamiselt vaevalt tuntav või muuta saba suunda kuni 180°. Jack Russell'i terjeritel esineb konkssaba suhteliselt sageli. Eestis on paaril koeral vastav diagnoos. Konkssabaga loomi ei tohiks kasutada aretuses.

Peitmunandilisus ehk krüptorhism

Peitmunandilisel täiskasvanud isasel koeral ei ole laskunud munandikotti üks või mõlemad munandid. Peitmunandilisust põhjustavad geenid pärinevad mõlemalt vanemalt, kuid mõjutavad vaid isaseid kutsikaid. Täpset pärilikkust ei ole veel kindlaks tehtud. Peitmunandilise koera puhul on soovitatav koer kastreerida, kuna kõhuõõnde või naha alla jäänud munanditel on kõrgeenenud soodumus areneda kasvujateks. Peitmunandilist koera ei hinnata näitustel, ega tohi kasutada ka aretuses.

Kurtus

Koertel võib esineda nii omandatud kui pärilikku kurtust. Kaasasündinud kurtus on sensorineuraalne kurtus, mis põhjustatud tiinusaegsest või vahetult sünnijärgsest kuulmisretseptorite hävinemisest. Enamikel tõugudel seostub selline kurtus valge karvastiku põhivärvusega. Pigmentirakkude (melanotsüütide) puudus veresoontes, mis toidavad kõrva tigu, tekitab veresoonte degeneratsiooni, vereringehäire teo kudedele ning teo kahjustumisele tekitabki pöördumatu kurtuse. Jack Russell'i terjeri aretuses eelistatakse domineeriva värvina valget, mis on viinud pigmentipuudumiseni ning ühtlasi suurenenud kurtuse riskile. Sellegipoolest pole tänaseks kurtuse kogu pärilikkust ning täpseid geene koertel õnnestunud välja selgitada (iseegi mitte dalmaatsiakoeral, enim vastava uurimismudelina kasutatud tõul). Polügeenne pärilikkusmudel sobib kõige paremini segregatsioonianalüüsiga.

Kurtus võib olla ühe- või kahepoolne. Mõlemast kõrvast kurti kutsikat märkab kasvataja tihti peale ise. Ühepoolne kurtus ei pruugi aga kuidagi välja paista ning on seega diagnoositav vaid kuulmistestiga. Kurti koera ei tohiks kasutada aretuses ning pesakonna kaaslastele tuleks samuti teostada kuulmistest (Brain stem auditory evoked potential e. BAEP). Kuulmistest on kohustuslik uuring mõnedel teistel tõugudel, kuid pole siiani nõutud Jack Russell'i terjeritel ka muudes maades (va Saksamaal).

Kuulmistesti saab sooritada kutsikale alates vanusest 6-8 nädalat. Mitte mingil juhul ei tohi kasutada aretuspaare, kus mõlemad vanemad oleksid kurdid (ka mitte ühepoolset).

Legg-Calve-Perthese sündroom e. reieluupea ja –kaela aseptiline nekroos

Legg-Perthese sündroomi puhul reieluupea ja –kaela luukude degenerereerub, muudab kuju ja sageli tekivad iseeneslikud murrud. Haigus esineb tavaliselt ühepoolset. Haigust esineb väikesekasvulistel koertel. Kliiniliselt väljendub see lonke ja valulikkusena. Haigus ilmneb 4-11 kuu vanustel noorkoertel. Haigust peetakse pärilikuks, kuid täpset pärilikkusmudelit ei teata. Raviks on muundunud reieluupea kirurgiline eemaldamine, mille järgselt koera normaalne liikumine taastub.

Soome tõuühingule on teada paljud JRT'l esinenud Legg-Perthese juhtumid (SJRT ry), meie populatsioonis pole seda haigust veel diagnoositud. Legg-Perthese sündroomi põdevaid koeri ei tohiks kasutada aretuses ega korrata seda paaritust millest tuli haige järglane.

Nabasong

Nabasong tekib kõhuseina nabaaugu mittetäielikul sulgumisel. Kutsikatel on seda märgata paarinädalaselt, pehme "padjakesena" keskkõhul, naba koha peal. Tavaliselt sisaldab nabasong ainult rasvikukude, kuid kui kõhusein pole sulgunud ulatuslikumalt, siis võib songakott sisaldada soolelinge või isegi kusepõit. Nabasonga peetakse pärilikuks veaks. Sageli nabasong ei vaja mingit ravi.

Hambumusviga ja hambapuudused

Jack Russell'i terjeritel peab tõustandardi kohaselt olema normaalne käärhambumus. Tõus esineb nii ala-, tasa- kui ka ülehambumust. Hambumuse vigu loetakse pärilikeks ning sellise

veaga koeri ei tohiks kasutada aretuses ning ei tuleks korrata seda paaritust millest sündis hambumusveaga järglane.

Hambapuuduseid esineb JRT –l palju. Seda loetakse pärilikuks veaks. Aretuses ei peaks kokku panema kahte koera, kellel esineb hambapuudust.

Poegimisraskused

Jack Russell'i terjeritel esineb mõningal määral poegimisraskusi. Kindlat ega otsest põhjust sellele pole tuvastatud. Enim tekib raskusi juhul kui kutsikate arv on väike ja kutsikad kasvavad liialt suureks. Ka liigsuure pesakonna puhul emaka kontraktsioonid vaibuvad ning kutsikaid ei väljutata normaalselt. Kasvatajate kohustus on pidada emasloom heas füüsilises konditsioonis ja vastutada õige toitumise eest tiinuse ajal. Kui emasloomal on korduvalt poegimisraskusi ja on olnud juba 2 keisrilõikust, siis ei tohiks seda looma enam aretuses kasutada.

Õnnetused

Õnnetusi ei saa kuidagi pidada pärilikeks, kuid oma vilka iseloomu tõttu on Jack Russell'i terjer õnnetustele eriti aldis. Tavalisemad traumad on luumurrud, venitused ja lihasrebendid. Sagedased on küünemurrud ning silmavigastused. Sageli lõppevad liiklusõnnetustesse sattumised koerale letaalselt. Kasvatajate kohustus on rääkida uutele omanikele JRT aktiivsusest, et uued omanikud oskaksid suhtuda ettevaatlikult olukordadesse milles õnnetused on kerged tekkima.

4.3.3 Kirjalike allikate põhjal koostatud kokkuvõte mujal maailmas sellel tõul esinevatest haigustest

Kuna tegemist on ametlikult noore tõuga, siis kirjandust selle tõu haiguste kohta on vähe. Austraalia kasvatajad ei teosta koertele terviseuuringuid kohustuslikus korras ning maa tava registreerida täisregistrisse vaid lootustandvamad kutsikad ja teised koerad lemmiklooma registrisse (puudub aretus- ja näituseõigus) teeb olukorra veelgi keerukamaks.

Euroopas osa kasvatajaid uurivad oma koeri, teised aga mitte. Terviseuuringud on kohustuslikud ainult Saksamaal ja Soomes, kuid üsna paljude teiste riikide kasvatajad on hakanud oma koertele terviseuuringuid teostama. Kui Rootsis oli väga pikalt ei soositud terviseuuringuid, siis viimastel aastatel on see trend muutunud. Väga olulist rolli mängib siin rahvusvaheline kasvatajate vaheline koostöö.

Kirjanduses mainitakse antud tõul diagnoositud haigusteks (lisaks punktis 4.3.2 mainitutele) ataksiat, mis on pärilik liikumis- ja tasakaaluhäire, glaukoomi, vaskuliiti ehk veresoonte põletikku, myasthenia gravist, suhkruhaigust steriliseerimata emastel koertel, vanematel loomadatel neerupealse liigtoimet ning ajuripatsi kasvajat. Kirjanduses mainitakse enamasti küll kõrgejalgsel tüüpi, kuid kuna antud tõud on ühe algupäraga, siis ei saa neid haigusi jätta märkimata ka Jack Russell'i tõu puhul.

4.4 Välimik

Jack Russell'i terjer on töökoer, kuigi teda kasutatakse järjest vähem tema algupäraseks ülesandeks – väikeelukite urust välja ajamiseks. Jack Russell'i terjeri kehaehitus on töökoera oma ja selle säilitamist tuleks aktiivselt toetada. Tõu kasutusala muutumine on raskendanud välimiku säilitamist, sest erinevateks eesmärkideks sobivad ka erinevad koerad. Suurimaks ohuks välimiku muutumisel on näitusetgevus, mille tagajärjel on nii mõnegi tõu puhul näha teatud omadustega, näiteks suurusega, liialdamist. Jack Russell'i terjerite puhul ei ole õnneks senini teatud omaduste rõhutamisega liialdatud.

Tõustandardis on erilise veana kirjas "tasakaalukuse puudumine, ükskõik millise osa liigne rõhutamine". Peab lootma, et kasvatajad seavad eesmärgiks aretada tasakaalus ja anatoomiliselt terveid koeri. Turjakõrguse tõusmine ei ole senini probleemiks olnud, sellesse saab aktiivselt sekkuda kohtunikekoolituse ja kasvatajate informeerimise teel.

Kohtunike nägemus tõust on aretuse üksikutest teguritest kõige mõjuvõimsam. Noore tõuna on Jack Russell'i terjerite aretuse probleemiks number üks: vale tüüp.

Russellitõugudest on olemas kolm erinevat tõugu, kellest kaks on kõrgemajalgsed ja lühema kehaga kui Jack Russell'i terjer ning sõltumata päritolumaast on paljudel Jack Russell'i terjeritel vaid mõne sugupõlve kaugusel valet tüüpi esivanemaid. Kuna palju on koeri, kes on tõukoorteks saanud "tõuguvõtmise" kaudu, kus koerte põlvnemist ei uurita, vaid tõukoorteks tunnistatakse koerad, kes ise on õiget tüüpi, siis nende koerte pärilikud näitajad võivad olla hoopis teised. Samas võib ka täielikku sugupuud omav koer saada valet tüüpi kutsikaid. Parson Jack Russell'i terjer, "working" Jack Russell'i terjer ja Jack Russell'i terjer on aretatud samadest koertest umbes 150 aastat tagasi. Läbi aegade on eri tüüpi koeri omavahel paaritatud ja igas nendest tõugudest valitseb oht saada valet tüüpi järglasi (iseloomu poolest siin probleemi ei ole, sest kõigile on iseloomulik reibas ja energiline terjeriolemus).

Jack Russell'i terjer ei ole madalajalgne koeratõug. Jack Russell'i terjeri turjakõrgusest 50% on jalad ja 50% on rindkere. Selja pikkus on vaid veidi pikem kui keha pikkus. Lisaks valele tüübile on suureks probleemiks tõus olnud rangis esijäsemad, mis on üksiku tõu esindaja tervise seisukohalt suurem probleem kui vale tüüpsus (valet tüüpi koer võib olla siiski anatoomiliselt terve).

Veidi vähem tähtsate vigadena võiks loetleda liiga suureulatuslikku värvi ning kõrvade ja saba ebasoovitavad asendid – need ei ole koera tervise kohapealt olulised näitajad.

5. Kokkuvõtte varasema kehtinud aretuseeskirja meetmete rakendamise tulemustest

Eelmine Jack Russell'i terjerite aretuseeskiri oli esimene selle tõu jaoks loodud aretuseeskiri Eestis. Lähtepositsioon oli meil üsna hea – aretuseeskirja kinnitamise hetkeks oli Eestis sündinud vaid mõni üksik pesakonda, koeri oli vaid kümnekond noort ja enamuses veel aretuses kasutamata isendit. Eeskirja peamiseks eesmärgiks oli kinnistada Eestis tervete isendite kasutamine aretuses, mis tagaks omakorda terved järglased. Eesmärk, et kõik aretuses kasutatavad koerad oleksid silma- ja põlveuringud läbinud, on täidetud 100%-liselt.

Tänu tõuühingu aktiivsele tegevusele silma- ja põlveuringute korraldamisel, on Eesti koerte populatsiooni arvestades uuringutel käinud oluline osa koertest. Lisaks on väga tähtis, et paljud koerad, s.h. neid keda ei ole aretuses kasutatud, on käinud ka kordus silmauuringutel.

Välimiku osas oli eesmärgiks tõuomase välimuse ja ühtlasema tüübi kinnistamine. Ka selles osas on Eestis näha sama tendentsi, mis Jack Russell'i terjerite aretuses mujal maailmas - välimiku tase on ilmselgelt tõusnud, tüübilt ühtlasemaid koeri leidub järjest rohkem. Eestis mõjutab kindlasti palju ka naaberriikides toimuv, kuna sealsed koerad käivad palju siin näitustel ning pakuvad suurt konkurentsi.

Tõuühingu tegemistest on siiani hästi korda läinud aretusnõuete vastuvõtmine, aretustoimkonna loomine ning terviseküsitluse korraldamine. Suurimaks puuduseks eelnevates aretuseeskirjades on vastastikusest arusaamatusest EKL'iga tekkinud valearusaam ja seetõttu on osad aretuse aluseks olevad nõuded jäänud vaid soovituslikeks. Aastate jooksul oleme selgeks saanud, et soovituslikud aretusnõuete osad ei lähe inimestele korda, neid eiratakse ja sellest lähtuvalt muudame mitmed asjad soovituslikest kohustuslikeks. Näiteks on jäänud sama paarituse kordamise keeld mitte kohustuslikuks, vaid soovituslikuks nõudeks eelnevate aretuseeskirjade kinnitamise järgselt. Antud punkt on aga viimasel paaril aastal väga kurjalt kätte maksnud ja meie aretuse väikest mahtu arvestades, olulise tagasilöögi andnud kahe korduspaarituse näol.

Plaanidest, mis ei ole hästi käivitunud esimeste aretusnõuete perioodil, võiks nimetada pesakondade akteerimist. Kuigi inimesed ja vajalik dokumentatsioon selle jaoks on olemas, puudub igasugune kasvatajate poolne huvi. Ka aretuse nimekirja loomine ei ole

õnnestunud – hetkel on nimekirjas ainult 1 koer! Kohtunikekoolitus on jäänud soiku, ilmselt mõlemapoolse huvi väiksuse tõttu.

Eelnevates aretusnõuetes oli soov avada tõule avatud tõuraamat - see jäi tegemata tänu väga vähesele huvile paberiteta koerte omanike poolt ning hetkeseisuga ei leia tõuühing enam selle asja vajalikkust, kuna populatsioon on piisavalt suurenenud sissetoodud koerte arvelt ja paljud paberiteta koerad on väljaspool EKL'i registreerimisi sündinud tõupaberitega koerte järglased.

6. Aretuse eesmärgid ja strateegiad

6.1 Nägemus

Arvestades selle tõu noorust ametlikult tunnustatud tõuna on aretustegevuse põhieesmärgiks saavutada ühtsus nii tõu välimikus kui iseloomus, et alles jääks töötava terjeri iseloom ning välimiku vastavus standardile. Kuna Eestis JRT populatsioon on mõlemas eelnevalt mainitud kriteeriumis ning ka päritolult väga varieeruv, oleks eesmärk saavutada ühtne populatsioon, mis ei jaguneks näituse- ja töökoerteks.

Hetkel on kasvatajate enamusel oma nägemus JRT iseloomu ja välimiku omadustest, mida nad rõhutada sooviksid. Avatud diskussioonide ning info vahetamise/jagamise teel võime jõuda nägemuste ja prioriteetide ühtlustumiseni.

Tervise seisukohalt loetakse antud tõugu "terveks", kuigi uuringute käigus on selgunud, et tõul esineb mitmeid pärilikke haigusi. Meie eesmärgiks oleks hoida Eesti populatsioon võimalikult tervena. Ülemaailmselt on tõdetud JRT'l sagedamini esinevaks pärilikeks haigusteks põlvekedra luksatsiooni ning pärilikku katarakti. Viimastel aastatel on avastatud ka palju kaasasündinud kurtust.

Paljudes riikides on kohustuslikud terviseuuringud just kahe esimesena nimetatud haiguse suhtes. Ka meie peame antud haiguste suhtes kohustuslike uuringute teostamist vältimatuks, lisaks soovitaksime kuulmistesti teostamist pesakondadele, et vältida probleemi süvenemist.

Lisaks soovime ka koguda võimalike muude pärilike haiguste esinemise kohta Eesti JRT populatsioonis informatsiooni, et vajadusel operatiivselt reageerida.

2011 aastal teostud terviseküsitluse ja EKL'i registris märgitud terviseuuringute tulemuste alusel on hetke situatsioon suhteliselt hea. Pärilike haiguste esinemine on harv. Vt punkti 4.3. Tervis.

JRT kasutuseesmärk on algsega võrreldes muutunud. Enamus koeri elab tänapäeval kodu- ehk seltsikoera elu. Ülemaailmselt on Jack Russell'i terjeritest tulnud soositud harrastuskoer, kellega saab harrastada nii agilityt, SK'd kui näitusel käimist. Harrastuskoerana on see tõug oma positsiooni kindlustanud. Suuremat muret teeb JRT "tööomaduste" kadumine, kuna algse kasutuseesmärgina on Jack Russell'i terjer olnud jahikoer ning selles valdkonnas kasutatakse teda väga vähe. Sellega kaasnevalt hakkab kaduma "töötava terjeri" iseloom. Kasvatajaid ning koeraomanikke tuleks rohkem julgustada, et nad võtaksid osa ka urukatsetest, kinnistades sellega koera töötahet. Algselt oli JRT tõumaseks töökatseks kinnitatud urukatse, alates 2011 on lisaks urukatsel ka verejärele katse ametlikult aktsepteeritav katse.

Tõu populaarsus on endiselt üsna suur. Sellega kaasneb nii positiivseid kui negatiivseid ilminguid. Jack Russell'i terjerina müüakse kõike, mis on "väike ja valge". Valimatult paaritades ja mitte pöörates tähelepanu tervisele, välimikule ning iseloomule, võivad tulemuseks olla arg-agressiivsed, ebastandardised ning haiged järglased.

Tõuühingu ning kasvatajate üks suuremaid eesmärke olekski teavitada tulevase koeraomanikke tõu iseloomuomadustest ja tervislikust seisundist. Kasvatajate abiga püüame

värvata tõuühingusse uusi kutsikaomanikke, kes teadlikult ning vastutustundlikult tegeleksid oma koera kasvatamise ja aretamisega.

6.2 Tõuühingu eesmärgid

Aretusega püütakse saavutada terveid, hea iseloomuga, töötahtelisi ning välimikult standardseid Jack Russell'i terjereid.

Aretustegevuse põhirõhk on tervisel ja iseloomul. Tõu aretusbaasi üritame hoida nii laialdasena kui võimalik, vältides üksikute koerte liigset kasutamist ja soosides/soovitades eri liinide kasutamist aretuses. Kuna Jack Russell'i terjeri populatsioon on Eestis veel väike ja suurem osa aretusest toimub välispaarituste teel, siis tõuühing toetab ning abistab igakülgselt noori koerakasvatajaid sobiva aretusmaterjali leidmisel ja kontaktide saavutamisel.

Tõuühingul on alates 2009 aastast olemas „Sugupuu programm“, mille abil on võimalik arvutada tulevase pesakonna sugulusprotsenti. Programmi saab sisestada ja moodustada koerte sugupuud kuni 9 põlvkonna ulatuses, sugupuu väljatrükk on võimalik kuni 5 põlvkonna ulatuses. Selle programmi abil soovime aidata kasvatajatel vältida liigseid suguluspaaritusi ning sellest tulenevat geenibaasi kitsenemist.

6.2.1 Populatsiooni üldolukord ja koosseis

Eesti Jack Russell'i terjerite populatsiooni eripärana tuleb silmas pidada selle väiksust. Seega oleks oluline tulevikus vältida üksikute koerte liigkasutamist aretuses. Lisaks ühe koera järglaste arvule on tähtis jälgida ka nende järglaste omavahelist sugulusastet. Suguluspaarituste arvu üritaksime piirata ja hoida võimalusel madalaprotsendilisena.

6.2.2 Iseloom ja kasutusomadused

Jack Russell'i terjer peaks olema rõõmsameelne ja tööhimuline, väsimatu ja töötades ise mõtleb. Agressiivsus või argus on eriti taunitavad vead. Kasvatajate põhieesmärgiks lähitulevikus peakski olema iseloomuomaduste parandamine. Aretusest tuleks välja jätta iseloomuveaga koerad (liiga arad või agressiivsed).

Lisaks sellele, et koer on hea seltsikoer, peab Jack Russell'i terjeris olema ka töötahet, seega tuleks pöörata tähelepanu ka liiga pehmele iseloomule ning üritama säilitada seda terjerile iseloomulikku "terjeri olemust". Seega soovituslikult ei peaks aretuses kasutama ka liiga pehmeid koeri, kel puuduvad instinktid (nii urus kui verejäljel).

Jack Russell'i avatud meele ja suure töötahtega iseloomu säilitamine olekski üks eesmärkidest nii lähitulevikus kui ka kaugemas perspektiivis.

6.2.3 Tervis

Eesti Jack Russell'i terjerite populatsioon on veel noor ja piisavalt väike, et omada ülevaadet terviseprobleemide esinemisest. Suheldes teiste maade tõuühingutega oleme saanud palju teavet selle tõu pärilike haiguste kohta. Põlvekedra luksatsioon on haigus mis häirib koera normaalset elu, ning võib vajada operatiivset sekkumist.

Pärilik katarakt e. hallkae ilmneb alles vanemas eas koertel ning selle tulemusel võivad koerad jääda pimedaks. Paraku pole selle ravi Eestis veel teostatav. Meie eesmärgiks oleks hoida Eesti Jack Russell'i terjerite populatsioon pärilike haiguste suhtes nii terve kui võimalik. Lähtudes ülemaailmsest olukorrast **soovime jätta nii silma kui põlveuuringu kohustuslikuks.**

Tõugu ohustavad potentsiaalselt ka mitmed muud haigused, näiteks allergia, epilepsia jt., vt. Punkt 4.3.5

6.2.4 Välimik

Eesmärgiks on saavutada välimikult sarnased, ühtlase tasemega koerad. Seejuures on tähtis JRT välimik oleks tõutüüpne ja koer anatoomiliselt terve. Turjakõrgus ei tohiks ületada standardis etteantud ideaalkõrgust ja rindkere peaks olema õige suuruse ning kujuga. Tasakaal esi- ja taganurkade vahel on sageli puudulik, tuleks pöörata suuremat tähelepanu nurkade parandamisele ja ühtlustamisele.

Hammaste puudumine on tõus väga suureks probleemiks, sellele peaks pöörama erilist tähelepanu ning üritama aretuse teel seda niipalju kui võimalik vähendada. Viimasel ajal on enam esinenud koeri, kes jätavad liikudes aeg-ajalt tagajäsemega sammu vahele ehk kasutavad "hüplevat" liikumist. Ilmselt ka see, veel tänaseks teadmata põhjusega probleem, peaks pälvima kasvatajate suurema tähelepanu, sest suheldes välismaiste kasvatajate ning tõuühingutega on selgunud, et selline liikumine kipub edasi päranduda ka järglastele.

6.3 Tõuühingu strateegia

Tõuühing üritab saavutada eelpoolmainitud eesmärgid, tehes võimalikult palju teavitustööd seda tõugu harrastavate inimeste seas. Jagades võimalikult palju ja avalikult infot meie tõus esinevatest probleemidest ja julgustades kasvatajaid tegema õigeid otsuseid aretustöös. Nõuandeid saavad tõuühingu liikmed küsida tõuühingust.

Eesti koerte terviseuuringute statistika ning tulemused avaldatakse ühingu kodulehel. Aretusbaasi e. geenipõhja üritame hoida võimalikult mitmekesisena. Soovitades esialgu rohkem välispaaritusi ning jälgides, et rohkeid suguluspaaritusi või "matadoorisaseid" ei tekiks. Püüame jälgida tõuühingu liikmete omanduses olevaid koeri ning vältida üksikute isaste liigkasutamist, samuti ei ole lubatud korduspaaritused, v.a erijuhtudel, eriloaga.

Tervete koerte aretamist püüame soosida nt tervete koerte pesakondadest teavitamisega tõuühingu käsutuses olevate kanalite kaudu (vastandina haigete vanemate kutsikatest ei teavitata).

Korraldame tõuühingu eesmärkide saavutamiseks teabepäevi ning võimalusel ka rühmauuringuid/terviseuuringuid. Kannustame kõiki koeraomanikke uurima oma koeri, hoolimata sellest kas neid kasutatakse aretuses või ei. Eesmärgi oleme võimalised saavutama ainult siis, kui kõik kasvatajad ja omanikud on sellega seotud ning toetavad neid.

6.4 Ohud ja võimalused

Tugevad pooled	Nõrgad pooled
Hetkel palju aktiivseid liikmeid.	Aktiivsete liikmete puudus ja ajanappus
Rahvusvaheliselt laialt levinud tõug ja sellega kaasnevad head võimalused hoida laia geenibaasi	Vähene eri sugupuuga koerte arv
Aktiivse iseloomu tõttu mitmekesine hobikoer	Väike aktiivsus tõule omase töökatsete sooritamisel, eriti koerte seas kes ei harrasta ka näitustel käimist.
Avatud vestlused nii kokkusaamistel kui ka kodulehe vahendusel.	Aretuses kasutatakse koeri, kellel puuduvad tõuomased instinktid.
	Paberiteta pesakondade suur arv registreeritud koerte kõrvalt
Võimalused	Ohud
Aretusbaasi laienemine välispaarituste arvelt	Suguluspaarituste suurenemine ja aretusbaasi kitsenemine
Paranenud andmete kättesaadavus tänu	

<p>koostööle Kennelliiduga</p> <p>Kasvatajatele kasutamiseks olemas Sugupuu programm</p> <p>Terviseandmete süstemaatiline kogumine ja tulemuste parem ärakasutamine aretustöös</p> <p>Veelgi tõhustada rahvusvahelist koostööd</p>	<p>Tõu jaotumine näituse- ja töökoorteks</p> <p>Sobimatu anatoomiaga/iseloomuga koorte kasutamine aretuses</p> <p>Nn. matadoorisaste kasutamine</p> <p>Sagenevad korduspaaritused</p> <p>Kasvatajate eri nägemus tõu välimikust ja iseloomust</p> <p>Tõu jätkuv liigne populaarsus</p> <p>Tervisehädade, pärilike haiguste sagenemine, uute haiguste esiletulek</p> <p>Kutsikavabrikud</p>
--	--

6.5 Probleemiks valmistumine

RISK	PÕHJUS	VALMISOLEK	HOIDUMINE	TÄHTSUS TEKKIMISE KORRAL
<p>Tõu populaarsus tõuseb veelgi, nõudlus kutsikatele ning registreerimine suureneb kontrollimatult.</p>	<p>Tõu suur populaarsus loob turu, vastutus-tundetud kasvatajad reklaamivad tõugu kui "kerget"</p>	<p>Valmisolek on raskendatud. Üritatakse teavitada nii kutsikaostjaid kui ka kasvatajaid selle tõu eripäradest.</p>	<p>Üritatakse värvata võimalikult palju uusi koeraomanikke tõuühingu liikmeks ning veelgi rohkem teavitada kasvatajaid soovitud aretus-suundadest. Teavitatakse kutsika soovijaid erinevatest riskidest ja hea kasvataja</p>	<p>Kõigile kutsikatele ei leita "teadlikku kodu" ning neist võivad saada probleemkoerad "Millerdus", välimikult ja iseloomult ebatüüpiliste, isegi haigete isendite kasutamine aretuses. Tõu tase langeb, registreerimata koorte hulk kasvab, tervisega seonduv info muutub raskemini kättesaa-</p>

			tunnustest.	davaks, tõu maine langeb
Tõug jaguneb kasutus/harrastus ning näituseliinideks. Vastutustundetu d kasvatajad	Keskendutakse vaid teatud omaduste (välimik, töötahe)aretamisel e. Kasvataja soov olla edukas/ teha palju pesakondi aretuses kasutatavate koerte omadustest hoolimata, kutsikavabrikud, välimiku aretus. Kutsikasoovija ei suuda ära tunda vastutustundliku kasvatajat	Rõhutades, et tõu eripära koosneb terviklikkusest, mille moodustab nii välimik kui ka iseloom. Tõuühingu poolt korraldatavatel üritustel rõhutatakse nii välimiku, iseloomu kui ka tervise ühtsele tähtsusele.	Kasvatajate teavitamine. Kohtunike koolitamine. Tõuühing reklaamib vaid aretusreeglites välja toodud nõuetele vastavaid pesakondi	Tõuomane välimik või iseloom muutub. Geenipõhi kitseneb, tervise-probleemid süvenevad.
Tõu iseloom muutub ja töötahe nõrgeneb.	Soovitakse ”kergemaid” mitte nii isepäiseid koeri, keda on kergem müüa. Aretuses ei pöörata piisavat tähelepanu iseloomule ning töötava terjeri töötahtele.	Tõuomaste katsete soovitatav sooritamine	Aretusest kõrvaldatakse arad ja agressiivsed koerad ning ka liigpehme iseloomuga koerad.	Tööomadused nõrgenevad, Jack Russell'i terjer ei ole enam ei tööega harrastuskoer. Probleemkoerte arv suureneb.
Aretuses ei säili piisavalt erinevaid (sugulus) liine.	Aretustegevus liiga lühinägelik, matadoor-isaste kasutamine, kiiremini välimiku kinnistamiseks suguluspaaritused, mugavusest käepäraste isaste kasutamine.	Teadustatakse laia geenipõhja tähtsusest, soositakse eri liinide kasutamist. Kasvatajatele reklaamitakse Sugupuu programmi.	Üritatakse vältida üksikute isaste liigkasutamist, jälgitakse isaste omavahelist sugulusastet. Kasutatakse aretuses võimalikult eri liinidest	Esile võivad kerkida uued pärilikud haigused või süveneda juba teadaolevad haigused. Geenipõhi kitseneb, kogu populatsiooni sugulusaste suureneb, viljakuseprobleemid

			pärit koeri.	
Põlvehaigused sagenevad.	Aretuses kasutatakse liiga sirge taganurgaga koeri. Põlvehaigusi ei peeta tähtsaks.	Uuritakse võimalikult palju koeri, k.a neid keda ei kasutata aretuses. Uuringute tulemused on avalik info. Teavitatakse põlvehaiguste mõjust koertele.	Aretuses kasutatakse vaid uuritud tervete põlvedega ning anatoomiliselt terveid loomi.	Kannatavad haiged koerad, piiratud liikumine, limiteeritud võimalused harrastustele, kulutused omanikule.
Pärilikud silmahaigused (eriti hallkae) sagenevad.	Aretuses kasutatakse pärilike silmahaigustega või nende kandjateks olevaid koeri.	Uuritakse võimalikult paljusid koeri, k.a neid keda ei kasutata aretuses. Uuringute tulemused on avalik info. Teavitatakse silmahaiguste mõjust koertele.	Aretuses kasutatakse vaid uuritud, tervete silmadega koeri. Üritatakse saavutada võimalikult palju silmahaigustest puhtaid liine.	Kannatavad haiged koerad, pimedaks jäämine, puuduvad võimalused harrastustele, kulutused omanikule.

6.6 Aretuse eesmärkide saavutamise programm

2013	2014	2015	2016	2017
Terviseandmete süstemaatiline kogumine ja dokumenteerimine				
Tõuühing soodustab ning korraldab ühiseid terviseuuringuid				
Tõu erinäituse korraldamine				
Aretuse kohta käiva info avaldamine kodulehel				
Sugupuu programmi propageerimine	Ümarlaud kasvatajatele	Töökatsete korraldamine	Aretuserinõuete täiendamine vastavalt vajadusele	Kehtivate aretusnõuete pikendamine järgmiseks 5-ks aastaks
Aretusisaste nimekirja propageerimine	Tervisepäev			
Töökatsete propageerimine, et tõug ei kaotaks oma iseloomu				

(urukatse ning verejälje koolituse propageerimine)				
--	--	--	--	--

Tõuühing kohustub tegema pidevat teavitustööd oma liikmete hulgas aga ka laiemalt, selleks, et soodustada avatud diskussiooni tekkimist võimalike JRT-l esinevate pärilike haiguste üle. Avatuse edendamiseks üritab tõuühing luua olukorra, kus loomal võimaliku päriliku haiguse diagnoosimisel teabe avalikuks tulemisel pakutaks tauniva või isegi süüdistava suhtumise asemel koeraomanikule tuge võimalike kontaktide loomisel spetsialistidega, empaatiaga, probleemidest rääkimisega või siis kaalutletud aretusotsuste tegemisel.

Sellega loodame luua olukorra, kus haiguste mahavaikimise asemel oleks heaks tooniks ning loomulikuks käitumiseks see, et haigetest loomadeks teavitataks nii kasvatajaid kui tõuühingut.

Tõuühing kohustub koguma ja analüüsima kõigi JRT tõusiseselt Eesti populatsioonis esinevate pärilike haiguste kohast teavet.

7. Programmi täitmise kontroll

Käesolevat programmi jälgib EJRTÜ aretustoimkond, mille koosseisu kinnitab ERTÜ juhatus. Aretustoimkond allub juhatusel ja seeläbi juhatus jälgib ka programmi täitmist.

Ühingu poolt korraldatavatel üritustel julgustatakse kasvatajaid ja omanikke rääkima probleemidest ja arvestades nendega ning tõu arengu tendentsidega mujal maailmas täiendatakse aretusnõudeid 5 aasta möödudes vastavalt vajadusele.

Aretusnõuded on kättesaadavad kõigile EJRTÜ koduleheküljel.

7. Allikad

1. Extended Breed Standart of Jack Russell Terrier, Australian National Kennel Council, 1990
2. Eesti Kennelliidu andmebaas, 2011
3. Soome Kennelliidu andmebaas, 2011
4. Huxham M, All about the Jack Russell Terrier, Revised edition 1980, Pelham books Ltd
5. Kosloff G, The Guide to Owning a Jack Russell Terrier, T.F.H. Publications Inc, 1997
6. Russell NJ, Bond KA, Robertson ID jt. 2006. Primary hypoparathyroidism in dogs: a retrospective study of 17 cases. *Aust Vet J* 84(8):285-90.
7. Strain GM, 2004, Deafness prevalence and pigmentation and gender association in dog breeds at risk. *Vet J.* 2004 Jan;167(1):23-32.
8. Suomen Jackrussellinterrierit ry, jalostuksen tavoiteohjelma-JTO, 2006
9. Suomen Jackrussellinterrierit ry pöytäkirjat 1991-2011.
10. Wessmann A, Goedde T, Fischer A jt 2004. Hereditary ataxia in the Jack Russell Terrier-clinical and genetic investigations. *J Vet Intern Med* 18 (4):515-21
11. The Jack Russell Terrier in Sweden, Millan Ericsson, 2008
12. Internet

8. Lisad

Lisa 1.- Jack Russell'i terjeri FCI tõustandard (eestikeelne tõlge)

Lisa 1.

Jack Russell'i terjer.

FCI rühm 3

Tõustandard.

FCI-i nr 345

Kehtiva tõustandardi avaldamise aeg: 08.06.2001

Nimetus: Jack Russell'i terjer

Päritolumaa: Inglismaa

Aretaja maa: Austraalia

Kasutus: Väga hea tööterjer, kes on võimeline töötama urgudes. Samas eriti sobiv tõug kodulemmikuks. Töökatsetega.

Üldmulje:

Väikest kasvu, väike ja põhivärvuselt valge koer, kellel lubatud pruunid või trikoloorsed märgistused. Karvalaadilt kas sile, poolkarm või täiskarm. Ilme peab olema tähelepanelik ja ergas.

Tähtsaid mõõte: Jack Russell'i terjer ei ole madalajalgne terjer. Koera ideaalkõrgus 25-30cm. Keha peab olema pikem kui koera kõrgus, rinna sügavus sama sügav kui küünarnukist varvasteni jala pikkus, ehk kõrgus jaotub võrdselt 50-50 protsenti kere ja jalgade suhtes. Küünarliigeste tagant mõõtes soovitatav rinnaku ümbermõõt 40-43 cm Iseloomult on JRT eriti vilgas ja energiline. Ta peab olema enesekindel, avatud või veidi umbusklik. Talle on lubatud terjerlik temperament. Argus ja agressiivsus on eriti halvad iseloomuvead. JR terjer peab olema töötades visa, koostööaldis, väsimatu ja isemõtlev. Tõul on tugev jahiinstinkt. Oma energilisuse ja vilkuse tõttu ei sobi koer igasse perre. Probleeme võib tekitada koera tohutu liikumisvajadus ja aktiivsus. See tõug sobib hästi erinevate dressuuride harrastamiseks nagu näiteks agility, sõnakuulelikkus, kuulekuskoolitus jne.

Pea: Tasane, märgatava kuid ilma järsu üleminekuta ja mõõdukalt lai, kitsenedes pikkamööda nina suunas. Ninaselja pikkus on veidi lühem kui otsmiku pikkus. Ninapeegel ja lauservad peavad olema mustad. Lõuad tugevad ja põsed lihaselised.

Silmad: Mandlikujulised ja tumedad, vaade ergas ja intelligentne.

Kõrvad: V-kujulised piki pead langevad ning hästi liikuvad.

Suu: Normaalne käärhambumus, suhteliselt suured hambad. Huuled tihedalt liibuvad ja pigmenteerunud.

Kael: Lihaseline, selgelt eralduv, pea hoiak rühikas.

Rindkere: Madal kuid mitte tünjas, külgedelt veidi lame. Piisavalt sügav, kuid maast u. poolel kõrgusel kogu koera kõrgusest. Ümbermõõdult kahe käega haaratav. Rinnaku tipp on küünarliigestest tunduvalt tagapool. e. „saba pool”.

Selg: Suhteliselt pikk, sirge ja lihaseline. Sabajuurest turjani veidi pikem kui koera kõrgus.

Lanne: Lühike, tugev ja lihaseline.

Saba: Kõrge asetusega, liikudes peab kandma „uljalt”, puhkeasendis võib olla sorgus.

Esijalad: Nii eest- kui ka küljelt vaadatuna sirged, küünarliigestest varvasteni. Nurgad piisavad nii, et jalad paiknevad rindkere all, õlalihased tugevad, kuid mitte massiivsed. Varbad otse, ümarad nn. „kassikäpp”.

Tagajalad: Tugevad, lihaselised ja tasakaalus õlalihastega. Tagant vaadates on asetus sirge ja paralleelne. Põlved heade nurkadega, kintsud suhteliselt madalal. Varbad: sama, mis esijalgadel. Liikumine vaba, sujuv ning paralleelne.

Karvastik: Karvkate peab olema tihe ja ilmastikukindel. Lubatud on kolme karvatüüpi- sile, poolkarm ja täiskarm. Värvus põhiliselt valge (mitte vähem kui 51%). Lubatud on kas pruunid, mustad või trikoloorsed märgistused. Pruunil värvusel on väga erinevaid toonetumepruunist pähklini. Põhiliselt asub „värv” pea piirkonnas ja sabajuurel, kui laike võib olla ka kehal. Lubatud on ka väikesed „täpid“ kui need ei muuda koera värvust märdunuks.

Lubatud on ka täiesti valged koerad kui nina ja laugude pigment on must. Karvasematel koertel tuleb karva hooldada, kuid mitte trimmida.

Kõrgus ja kaal: Ideaalkõrgus on 25-30 cm, kaaluga on nii, et iga 5 cm kohta loetakse 1 kg. Seega u. 25 cm kõrgune koer peaks kaaluma ligikaudu 5 kg ja 30 cm koer vastavalt 6 kg.

Vead: Kõrvalekaldumine kõigest eelpoolmainitust. Eriti rasketeks vigadeks loetakse argust või agressiivsust, terjeri iseloomu puudumist. Mõne kehaosa erilist esiletõusu, värviviga, valehambumust. Isastel koertel peavad olema laskunud mõlemad munandid.

Tõlkinud Kadi Viitmaa, FCI standardi järgi.